LUCEAFĂRUL

Anul VII. Nr. 20.

Sibiiu, 15 Oct. 1908.

Abonament:

Austro-Ungaria:	România:
1 an . . . 12 cor.	1 an . . . 16 cor.
Ed. de lux 20 „	Ed. de lux 25 „
6 luni . . 6 „	6 luni . . 8 „
Ed. de lux 10 „	Ed. de lux 13 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 7 cor, în România și în Străinătate: 1 an 12 cor.

W. KRAFFT, SIBIIU.

SUMARUL.

Cat. Theodorian	*Tătucu.*
Aron Cotruş . .	Cântec (poezie).
I. Pădureanu . .	Strofe (poezie).
O. C. T. . . .	Pictorul Aman.
Victor Eftimiu .	Din seara cu sfârşiri de stele (poezie).
Oct. Goga . .	Tragedia omului de Emeric Madach (trad.).
O. A.-Tăslăuanu.	Synnöve Solbakken de Björnstjerne Björnson (trad.)
I. U. Soricu . .	Oceanul cântă (poezie).
H. P. Petrescu .	Cântec (poezie).
Cronică:. . .	*Un teatru studenţesc* de H. P. Petrescu. Filaret Musta episcop al *Caransebeşului. Abecedar* pentru analfabeţi. Jubileul *unui liceu din Basarabia.* Ştiri. — Poşta Redacţiei. — Poşta Administraţiei.

Ilustraţiuni: T .Aman: Jocul Bătutei, Moş Neagu, Ţigancă, Bivoli, Chirigiu, După urzici, Mama pictorului, Pictorul T. Aman, de el însuşi, Muzeul Aman.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an . . . . . 12 cor. Ed. de lux . . . 20 cor.
6 luni . . . . . 6 „ „ „ „ . . . 10 „

Ediţia pentru preoţi, învăţători şi studenţi: 1 an 7 cor.

România şi în Străinătate:

1 an . . . . . 16 cor. Ed. de lux . . . 25 cor.
6 luni . . . . . 8 „ „ „ „ . . . 13 „

Ediţia pentru preoţi, învăţători şi studenţi: 1 an 12 Cor.

Reclamaţiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariţia fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul", Sibiiu (Nagyszeben).

Adelina Olteanu-Maior:

Biblioteca Copiilor şi a Tinerimii.

A apărut volumul IV din această bibliotecă dedicată copiilor şi tinerimii.

Cuprinde: **piese de teatru şi povestiri pentru tinerime şi basme şi istorioare pentru copii.**

Preţul volumului: 1 cor. (în România 1 leu 30 bani).

Se poate comandà dela **administraţia revistei noastre** (Sibiiu, — Schewisgasse 7), trimiţându-se înainte preţul lui plus 20 bani porto (în România 40 bani).

Volumele apărute în această bibliotecă alcătuiesc cel mai frumos dar de Crăciun.

Cu acelaş preţ se pot comandà şi vol. I, vol. II şi vol. III.

Ceice comandă toate patru volumele le primesc franco.

www.dacoromanica.ro

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

sub îngrijirea unui comitet de redacție.

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, Z. Bârsan. G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borcia, Dr. T. Brediceanu, I. Ciocârlan, V. Cioflec, Al. Ciura, Maria Cunțan, I. Duma, Elena Farago-Fatma, O. Goga, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmniceanu, I. U. Soricu, Caton Theodorian.

Orice reproducere, fără indicarea izvorului, este oprită.

Tătucu.

Singur, în trăsura drumului de fier, care îl poartă departe de locurile scumpe în care a trăit doisprezece ani, un pătrar din viața lui de păn'acum, căpitanul Stavarache Daniil caută să reînchege sărbătoarea de peste noapte, praznicul ce-au dat în cinstea lui oficerii regimentului al cincilea de roșiori, cuvintele ce s'au rostit pentru el, despărțirea în stație, — și auzul îi este încă alintat de glasul muzicei militare ce-a cântat, pentru el, o întreagă noapte. Ochilor lui trezi, dar îngânduraţi în văgăune, ce se plimbă, prin geamul pătrat, peste miriștile arămii și porumbiștile pârlite ce sboară ca niște arătări, ca printr'un ochian li se perindează fundurile roșii ale chipiurilor, prinse în cuierele de fier ale sufrageriei cercului militar, care i se par o mare de capete păgâne acoperite cu fesuri; trupurile oficerilor, moleșite de beutură, o ordie de dușmani, tupilați de-avalma în șanțurile din preajma redutelor; urechilor le-ajunge după urmă svonul sburdălniciei de sărbătoare, ce vine ca o undă și i se pare un zarvăt de năvală; zornetul pintenilor, glas de oțele încrucișate; toba cea mare și trâmbițele, un marș de atac; — Rahova, Opanesul, Plevna....

Înnăbuşe un suspin, descinge șarful, svârle ledunca și-și desprinde decorațiile. Toate flăcărează, ca para, în răsfățul unei reci raze dela soarele furișat prin spărtura clăbucilor groși, de nori tomnatici. Își sprijine fruntea în palmă și pleoapele i se lipesc spre a chemă visul din care a trăit cu atâta sete.

Și ceasurile de drum trec încete, până ce trenul se oprește în stația unde are să se coboare, chemându-i sufletul la încercări noi.

Cu viața din târgul lui se împacă lesne. Acì s'a născut, acì a copilărit neiubit de nimeni, a intrat copil de trupă la regiment, decât să se bage ucenic la o prăvălie unde voià să-l pună tată-său, acì s'a legat voluntar, a pus galonul de brigadier, pe care l-a schimbat iute într'altul de sergent, s'a făcut vagmistru. Acì a auzit tobele și goarnele vestind războiul și chemând pe copiii țării la datoria sângelui pe care, el, a înțeles-o cu inima întreagă. Și toate aceste crâmpeie moarte acum, din cari își satură viața, are ce i le aduce aminte. Pe un colnic se înnalță granitul cenușiu și vulturul ce-și saltă aripile de bronz, însemnând locul unde a plesnit ghiuleaua dintâiu la picioarele lui Vodă și de unde a prins să răzbubue tunul ce duceà jalea și ruina în rândurile vrăjmașe, colo, peste hotar. Acì curge liniștită Dunărea care a spălat râurile de sânge și a mistuit miile de leșuri. Acì i-a bătut inima, pentru întâia oară, când s'a logodit cu moartea....

E și garnizoană cu un regiment de pihotași și-un escadron de călăreți. În uniforma ce a început să se învechească, e toată ziua în lumea militărească dela regiment, mereu la escadronul în a cărui bătătură s'a 'ndrăgostit cu oastea și i-a fost ibovnică de atunci încoace, și cât o trăi. Ofițerul care comandă astăzi, cu învățătură nouă, încă nimic n'ar însemnà de n'ar fi mănuit sabia sub ochii lui, și-i spune cu dragoste:

„Mă Bistrițene, tătucule, cum se cunoaște,

www.dacoromanica.ro

mă, c'ai ieșit din escadronul meu; asta te-a făcut călăreț, tată, nu școala dela Târgoviște, să știi...“ și-l bate pe umeri, părintește, și se duce cu el la grajduri, unde e curat spilcă, de vede caii, ce-au început să-i cunoască glasul, de le vorbește și ei nechează întinzând boturile după bucățelele de zahăr din podul palmii. „Șoimul ăsta al tău n'are pereche, mă, numai cu Ducipal al meu, săracul, s'ar sămui... Ăsta e leu, mă, de

Cu lunile și cu anii, însă, puterea scade, galbenul mustății lui îl prididesc firile albe, spinarea se aduce, roșul tunicei se spălăcește, găitanele bătute 'n fir de aur se înnegresc, decorațiile se întunecă ca de-o umbră... Cu un oftat din adâncul pieptului se hotărește să-și facă haine de târgovăț, ca să-și mai păstreze marea ținută la ladă, pentru zilele de părăzi. În locul pantalonilor celor albi și tiviți în șireturi negre, negustorul,

T. Aman: Jocul Bătutei (gravură).

mânâncă jărăgaiu, să mi-l trimeți să-l încalic și eu odată... Ehei, pe tine te-o fi trântit el, săracu, da pe mine nu, tătucule, că eu ți-am pus frâul în mână; nu la școala de cavalerie ai învățat tu... Așa e? Tăgăduește dacă-ți dă mâna.“

Căpitanul escadronului întăriă și încuviință, iar Tătucu — că așa îi spuneă și lumea de acì cum i se pomenise numele dela regiment — se despărțiă cu strânsori de mână dela căpitan până la vagmiștri, falnic în mersul lui, cu decorațiile sclipitoare pe stânga pieptului. Și când încălică, par'că erà crescut pe șea, înfipt acolo, dar mlădios și îndemânatic de stà o lume să-l privească. un bulgar, i-a croit niște porturi nu știu cum, cu cari greu se obișnuește, un gheroc larg îl înghite ca într'un sac și o pălărie de pâslă cafenie, cu niște margini late și moi, de-i cad pe ochi, îi gătește capul de se sperie singur când se vede în oglindă ori în vre-un galantar pe la prăvălii. La chiotoarea stângă a hainei, un năsturel de rips, întocmit de-o mână îndemânatică, din patru feluri de mătăsuri cu ape negre, roșii, albastre și albe, îl fac să ierte celelalte neajunsuri ale îmbrăcămintei celei noi.

Deprins cu deșteptarea în revărsat, se scoală cu zorile odată și la cântatul cocoșilor

www.dacoromanica.ro

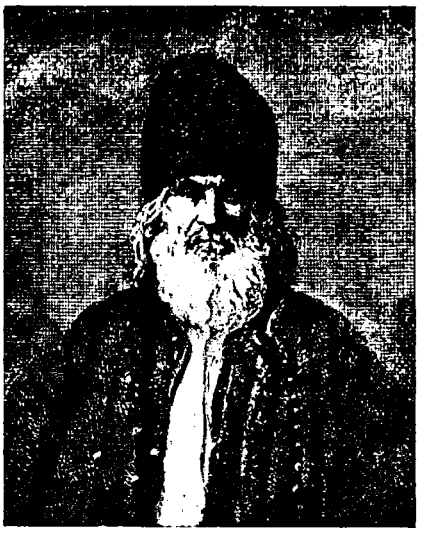

T. Aman: Moș Neagu (gr.).

T. Aman: Țigancă (gr.).

iese pe ulițele târgului, când vin femeile în piață cu coșurile de ouă și puii de găină, și stă martor la hărțuelile dintre precupeții hrăpăreți, slujnicile și soldații ce se bat să apuce o bucată mai bună și mai ieftină, până nu le-o șterge alții... Când îi ajunge, se strecoară în grădinița publică de-alături, pe cărarea cea mai strâmtă unde se 'mbie rămurișul de liliac și de hurmuz, până ajunge la o potecă ce coboară pe-un povârniș, și se lasă de vale, pe lângă zăgazul dela vamă, de ascultă murmurul surd al Dunării, iar ochii lui înflămânziți îndrăgesc valurile răscolite de vânturi și se pironesc în meterezele zidurilor cetății ce se zărește peste malul cel drept, purtând nevindecate în coaste rănile negre ale ghiulelor românești. Atunci întinerește, altfel îi bate inima, se simte ușor ca fulgul și mâna i se apasă pe locul din piept, unde simte zvâcnituri ce-i pricinuesc o pătrunzătoare dar dulce durere... Și cum nu-l aude nici vântul ce-i fură vorbele de pe buze, rostește tare, tare de tot:

„Unde mai e un războiu, mămulică Doamne, pân' ce nu 'nchide ochii Tătucu!...“ și c'o nădejde mare, de copil, când soarele începe să tivească crestele dealurilor cu însăilituri de flacări, învălue zările cu o privire de revedere, taie drumul spre cafeneaua de sub hotelul cel mare și se împacă c'o boabă de vișină în zeamă de zahăr ars, până ce se ivește vre-un mușteriu de dardăr.

Acum a început să se îngroașe, pântecul i se umflă și stomacul i se țugue ca un burduf, de nu-i mai încap în gherocul pe care-l poartă descheiat, pantalonii i s'au întins ca pe-o tobă și i s'au scurtat de i se vede gumilasticul cismulițelor de ghems. A început să dea de rușine cu călăritul și se ferește de zâmbetul cam șiret al căpitanului dela escadron, care i-a mai trimes de câteva ori pe Șoim și nu s'a mai simțit volnic să-l călărească. Când vine întâmplarea de dă ochi cu căpitanul Bistrițeanu, se aprinde la chip, schimbă fețe și, făstăcit, îl trage la o țuică, la o drojdie ceva, în vre-o băcănie:

„Mă, tătucule, oiu fi îmbătrânit, mă, să nu-ți bați joc de mine, mă; așa vrei tu, taicule, să mă faci de pomina escadronului?“ Și-și înnecă ciuda într'un păhăruț de mastică, pe care-l dă de dușcă și mai zice de un rând...

Puterile scad mereu însă, vlaga piere, somnul lui ca de prunc i se face mai greu, mai adânc, se deșteaptă înnăcrit, dar de lăsat tot nu se lasă cu una, cu două, și tot așa îl văd orășenii, cu surâsul lui tineresc, c'o glumă pentru fiecare, ticluită că se brodește totdeauna, și cu floricica de mătăsuri ripsate la chiotoarea gherocului.

La zile de părăzi cam are năcaz, acum, până-și suge pântecul în mundir, până să-și îmbrace chilota, până să 'ncingă șarful și să pună ledunca. Se duce umflat ca un

www.dacoromanica.ro

curcan, gâtuit în copcile gulerului prea strâmt, suflând și gâfâind, stacojiu și buhav. Pentru asta însă nu e mai puțin ferchеș, decorațiile-i sclipesc ca niște sori în pantglica după piept și e fudul, și se umflă în pene când simte că tot se mai găsesc ochi cari să-l deosebească dintre ceilalți oficeri. Ajuns acasă, se descheotoră să-și smulgă nasturii din postav, își pune straele și fireturile cu rânduială la ladă, strânge decorațiile în cutioara lor, și cade pe jeț, cu mânile încrucișate pe pântec, de răsuflă...

Printre zilele astea de pace, odihnă și mulțumire, se pomeni odată cu un ipistat dela poliție, ce venià cu un catastif, să-i ceară niște deslușiri:

„O să-mi dați voe, domnule Căpitan, să vă întreb și pe dumneavoastră de anume ce decorații aveți?"

Tresare:

„Românești, tătucule, trei, și una rusească: toa e din războiu, taicule, iar „Insemnele Onorifice" pentru anii de credință lui Vodă, drapelului și oștirii...

„Sunteți așa de bun să mi le spuneți pe nume?"

— „De ce nu, tătucule; dar n'aș puteà să aflu și eu în care scop?"

— „Ba da... Iote, e un ordin dela prefectură, primit dela onor. ministerul de i s t e r n e... facem, ca să zic, un r i c i n s i m â n t..."

— „Măă... recenzământ care va să zică și de cei decorați! Ce ți-e și cu legile astea țivile... O fi, tătucule, fă-ți datoria și scrie: „Trecerea Dunării", care nu se mai dă, taicule, în ziua de azi, nimănuia... dobândită după trecerea dela Silistrioara; „Virtutea", taicule, „Virtutea militară", dupăce am ieșit din spitalul Crucei Roșii, zăcut de lingoare și de-o rană la cap și tot m'am mai dus la războiu de-am dat piept cu păgânii și-am împărtășit soarta vitejilor și de m'a făcut Vodă ofițer, cu gura lui, din vagmistru ce eram... „Comemorativa Rusă", din porunca Împăratului Rusesc, dată de marele duce Nicolae, știi tu cine-i ăla, Marele Duce, taicule?... „Insemnele pentru 25 de ani sub drapel", fără nici o pedeapsă leat, pe foaia mea personală și numai cu laude, nu că ți-o spun eu... Te-ai pliroforisit? Așa să știi și s'auzim de bine."

Dar nu trecù luna, când se pomeni și c'o „confidențială" dela poliție. Fără să știe de ce, se încruntă:

— „Dar asta ce mai e, neică?"

„O ț i r c u l a r ă, domnule căpitane, o adresă..."

— „Ce e, mă? Adresă? Mă, eu cu adrese nu știu să lucrez, eu cu poruncile sunt învățat: dacă e de sus se execută, dacă e pentru ăi de jos, o dau!" iar cu mâna nesigură deschise plicul și află că-l poftește polițaiul:

„Pe mine? Polițaiul? Pe miine?... Ce glumă proastă e asta, calicule?"

Dar glumă, neglumă, vardistul o tulise și Tătucu încremenise cu hârtia în mână și cu ochii pe ea, cetind'o mai cu băgare de seamă:

„Având o comunicare importantă și personală a vă face, vă rog cu onoare să binevoiți a trece pe la cabinetul subsemnatului."

Informații el de dat poliției? Se întreceau nătărăii ăia. Întoarse hârtia și pe față și pe dos, în toate chipurile, și îngândurat băgă de seamă adresa: „Domnului Daniil Stavarache, pensionar". Cum? Pensionar? Dar gradul lui de căpitan nu-l mai poartă? Păi gradul e proprietatea oficerului, țivililor, și în mormânt, o știți voi asta? Cine poate să-i ia gradul unui oficer? Hm! Și nici nu-i treceà prin minte să se ducă la o asemenea necuviincioasă poftire ori să răspundă măcar. Dacă are ceva, să poftească dumnealui, se gândià. Sfâșiè hârtia, peticuțe, și-și umplù mâna s'o risipească în vânturi, dar ce se gândì mai bine, vârî în buzunar pumnul cu peticelele ce-i scăpau printre degete și-o porni vijelios pe ulițe, până ce se trezì în cabinetul polițaiului, care-l primì cu toată curtenirea... Tătucu, nerăbdător și fără pic de chef, își golì buzunarele de hârtioare pe masa polițaiului:

„Ce te-ai apucat de glume, tătucule? Ce sunt astea?"

Polițaiul îl poftì să șeză:

„Nimica toată, domnule căpitane, nu trebue să vă fie cu supărare, vă explic eu... numai ședeți o leacă." Îi vorbià frumos și cu mare cuviință. Tătucu se așeză pe divan:

„Ei vezi, așa te 'nvață; gradul, tătucule, gradul, nu cum ai scris la adresă, gradul e pro-

www.dacoromanica.ro

prietatea oficerului și după moarte chiar... Acum cu ce pot să te slujesc, că, să-ți spun drept, găsesc cam întrecută gluma...

„... Oarecare poruncă, domnule căpitan, pe cinstea mea, că fără intenție de motiv, să credeți, nu v'aș fi derajant... Avem o circulară, un ordin dela externe să punem în vederea celor ce poartă destincții... Numai persoanele cari au decorații sunt în drept să poarte și rozeta sau pantglicuța, cum să vă spun... Contravenienții sunt pasabili..."

„Ei și ce mă privește asta pe mine, tătucule!"

„Dumneavoastră nu sunteți membru al ordinelor naționale „Steaua", „Coroana" și nici al celor străine... Dumneavoastră aveți medalii cari nu dau drept la portul pantglicei...

„Ce faaace?"

„Și ca să nu fiți pasabil de art. 208 al codului penal, țineam să vă spun, că sunt și dator, altfel nu v'aș fi supărat fără intenție de motiv..."

Tătucu nu mai era tătucu, era domnul căpitan Daniil Stavarache, cum rar fusese în viața lui mai căpitan. O Dunăre mânioasă și turbată, nu alta. Dar cât de vijelios se făcuse tot nu găsià ce spune în cuvinte mai tari, că pe el pân'acum nu-l mâniase nimeni, nici chiar soldații, și în vocabularul lui sărac nu aveà decât trei-patru vorbe mai cu înțeles pentru bune și rele: tătucule și taicule, de drag; calicule, nătărăule și găgăuță de ocară:

„Ai luat afion, calicule, ori nu ți-e bine... Să faci bunătate să-ți bagi mințile 'n cap și să-ți piară pofta de glumă cu mine, că ți-ai găsit nașul, pe mulți lifuroi ca dumneata am pus eu la regulă... O să-ți arăt eu cod; cu prefectu o să mă răfuesc și o să ții minte, nătărăule... Mă duc de-adreptul la el, la Craiova!" și-i trântì ușa în nas, findcă își aduse aminte că sabia-i se ruginește într'un colțișor din cămară și uniforma-i se odihneà, așteptând zilele de paradă, în lada cu floare de sulfină. Țivil, nu se simțià în destulă siguranță.

Polițaiul făcù proces-verbal de ultraj și Tătucu se înfățișă la regiment, de se jăluì colonelului, povestindu-i toată tărășenia cu lacrimi în ochi și roș de se temeà colonelul să nu-i vină dambla. Când îi lămuri și el că așa sunt „regulile privitoare la aplicarea legilor pentru instituirea ordinelor naționale și portul decorațiilor și al ordinelor," par'că l-ar fi isbit cu palmele peste obraji:

„Cum medalii, domnule Colonel, cum medalii? Medalii sunt alea de se dau copiilor la examen și tinichelele de pe la panorame cui trage mai bine la țintă, nu astea câștigate cu prețul vieții și cu sânge vărsat la bătălie."

Colonelul îi întinse cărțulia ce-o primise și el de curând și-l îndemnă s'o cetească. Tătucu se duse prostit și numai atunci simți că-l ajunge amarul d'n care nu gustase încă. Colonelul se întâlnì mai târziu cu polițaiul, îl îmbună și dobândì nimicirea procesului verbal ce făcuse.

Acasă la el, Tătucu cetì regulamentul. Supus, își smulse rozeta cea frumoasă dela chiotoarea gherocului, dar se simți hotărât să-și îngroape în casă zilele ce-i mai rămâneau de trăit. Cum erà să mai iese el pe uliți, la cafenea, în lume, ca un degradat, ca un oficer cu tresele smulse de-o mână nelegiuită, ca un netrebnic. Zilele lui de ieșire erau știute de-acum: 14 Martie, 7 și 24 Aprilie, 10 Maiu, 30 August, 28 Noemvrie, sărbătorile naționale cu zile de părăzi, când puteà să-și pună uniforma cu medaliile „în mărime naturală", cum ziceà la regulament.

Medaliile! Vorba asta îl urmărià și 'n somn acum. Voise să înțeleagă, mai mult fiindcă așa îl povățuise colonelul decât de frica regulelor cetite, se supusese, dar cu gândul nu se împăcase, nici de priceput bine nu pricepuse încă și nici c'aveà să priceapă. Auzi medalii! Pentru așa lucru muncise el o viață, pentru atâta se avântase ca un nebun și scăpase ca printr'o minune în puzderia de gloanțe și de obuze! Toți comisarii, toți rachierii și toți consilierii comunali făcuseră isprăvi mai mari de li se dăduse decorații, ordine naționale ca „Steaua" și „Coroana României"? Acum înțelegeà, par'că; da, mai bine se deslușià. Să snopești lumea pașnică în bătăi la alegeri, să chinuești guvernul cu voturile tale pe cari i le poți da sau nu, să-ți precupețești conștiința, erau virtuți ce se răsplătesc

www.dacoromanica.ro

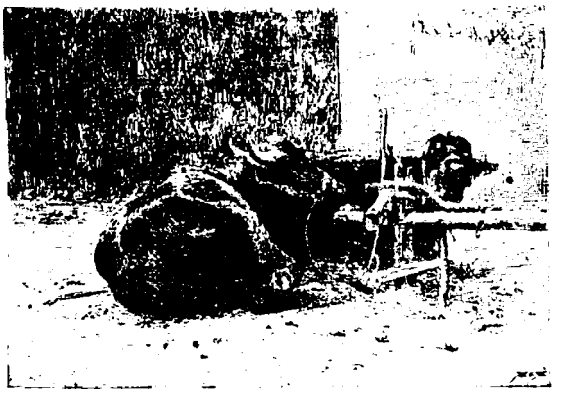

T. Aman: Bivoli (gr.).

cu decorații, și să-ți iubești țara, să te robești ei de bună voe, să-ți verși sângele în războiu, treabă bună de răsplătit c'o medalie, c'o mărturie de botez, c'o tinicheà...

Incepeà să i se pară altfel toate câte-l înconjurau, să aibă altă idee despre oameni, să se simtă mai puțin bun, ba chiar rău acuma. Fără nimeni pe lume, singur dinaintea câtorva morminte care închideau viețile celor ce-i fuseseră părinți, fără o tovarășe, fără copii, el nu trăise decât pentru un liman și acum dintr'un vis din care se deșteptase înnăcrit... Înfierbinți urmate de înfrigurări îl prindeau și-l scuturau, se făceà întunerec în juru-i și atunci, noaptea, eșià din casă, pe furiș, și se duceà peste râpele înnoroite dela Dunăre, și acolo, încremenind ceasuri, se trudià să reînchege luptele din războiu, uitând o clipă de nedreptatea ce îl isbise. Făcuse parte, atunci, din brigada de roșiori ce ocupă sectorul al treilea în pozițiile dela Gârcea, la împresurarea Vidinului, la 3 Ianuarie 1878, după ce abia întremat se dăduse jos din patul spitalului „Crucea Roșie," unde zăcuse șase săptămâni de tifus și c'o cicatrice la braț, iar pe piept cu o... medalie, „Virtutea Militară". Peste Iscursoarea mlăștinoasă a Topoloviței i se perindau mișcările diviziei întâia, ca o lume de furnici, iar întreaga desfășurare a cavaleriei, ca într'un teatru de păpuși, mișcându-se pe câmpiile ude, descoperite, sub o ploaie de gloanțe. Prin ceața și negura nopții se muncià să deslușească sătucurile presărate în jurul cetății, până în malul Dunării, Ceizekul, Korumbec, Capitanovcea...

După nopți de asemenea beție petrecută în ploaie și vânt, căpitanul venià acasă sleit, cuprins de aprinderea creierilor, svârcolindu-se în neastâmpăr și tăcând până și pentru colonelul care nu-l mai puteà scoate din turburarea ce-i pusese stăpânire pe suflet și i se cetià în față. Toamna îl găsià și mai rău, căzuse într'o mutenie adâncă și nu mai voià să primească pe nimeni.

O zi mai bună se vestise într'acea. 28 Noemvrie, luarea Plevnei, zi de paradă, însemnată cu roșu în calendarul din inima lui, pe care nu-l fac librarii și nu se găsește în negoț. Aveà să pună tunica de roșior, chilota albă, să se ducă muiat în fireturi la biserică, să-și simtă iară, pe piept, strălucind... medaliile. De dimineață își scoase straiele de uniformă și și le-așeză pe pat. Se vede că de mult nu le mai scosese la aer și nu mai primenise sulfina și canforul din săculețe: tunica erà ciuruită toată, pantalonii îi rosese molii pe dearândul, pe fundul cutiei de mucava în care-și păstrà căciulița de mare ținută se așezase un pufușor negru

T. Aman: Chirigiu (gr.).

www.dacoromanica.ro

și fundul de astrahan se înfățișà golaș de podoaba lui cea creață și mătăsoasă, ce căzuse prada jiganiilor... Când întoarse cutia cu gura în jos, se scutură o rumegătură de blană, ce se așeză pe scânduri ca o ninsoare de jale... Rămase uimit, uluit, cu gura căscată, cu niște ochi mari, înfricoșați... Fireurile numai, și medaliile rămăseseră neatinse, dar ca înnegrite de fum și ele. In ziua aceea, încercarea fusese prea mare. Găsi, însă, atâta putere cât să-și piseze niște tibișir și începù să frece medaliile, pe față, pe dos, băgător de seamă, temător să nu le strice, curățându-le ca pe niște copii ai lui, pe cari îi curăță și-i îngrijește, — să le frece cu o mână ușoară și mângăioasă, când pe o față, când pe alta, apoi verigile coclite, de străluceau iară ca mai de mult. Le potrivì, apoi, în ace cu gămălie, pe pieptul halatului, petrecù ledunca peste umeri și încinse șarful.

T. Aman: Mama pictorului (gravură).

Un firicel de vânt, subțire dar tăietor ca ibrișinul, aduceà răbufneli reci la olaltă cu vălmășagul glasurilor de trâmbițe, ce vestiau că muzica se întoarce dela paradă. Oștirea sărbătorită se apropià și aveà să treacă, ca totdeauna, pe sub ferestrile lui, deschise la perete și mișcate de vântulețul ce se înteția. Își îndesă pe cap căciulița golașe și se înfipse, așa gătit, în pervazul ferestrii. Când auzì și muzica, simți săltând toată rămășița de viață dintr'ânsul și-i venià să se svârle pe fereastră. Luă o ținută soldățească la trecerea drapelului, ținând dreapta deasupra umărului, într'un evlavios salut... Oficerii îl vedeau, pricepeau, și cercau să-l alunge de acolo cu semne pe care el le luà drept încuviințări și admirație.

Pe urmă venià escadronul. Tăcuse muzica și numai trâmbițele călărașilor tremurau văzduhurile cu un marș tarăgănat și lung. Vederea călăreților îi aprinse și mai tare închipuirea bolnavă, ieși afară, sărì parmaclâcul și se înființă în portița dela drum. Scosese căciula

www.dacoromanica.ro

și-o mișcă cu dreapta, strigând la căpitan, din tot pieptul: „Prin ocolirea despărțirilor de câte patru... Escadron câte patru, ocolire la dreapta. Marrș-Marrrrș....“

Trompetele amuțiră. Căpitanul Bistrițeanu judecă c'o privire, împintenă nervos pe Șoimu, ocoli coloana și trecù comanda locotenentului dela stânga plutonului întâiu, descălică din fugă, vârându-și sabia în teacă, și strigă unui soldat să-i ia calul și să-l ducă la grajd.

Tătucu rămăsese descoperit, cu buzele tremurându-i, cu brațul întins spre coada escadronului ce se duceà, în trapăt, frământând noroiul și scăpărând, din frecarea potcoavelor cu pietrile, scânteieri ce se stingeau în apa uliței. Când îl atinse prietenul lui cu mâna pe umăr, par'că l-ar fi străfulgerat o spangă de foc. Începù să îndruge, vesel, pe când tot trupul i-l scuturau fiorii:

„Mă, tătucule, halal să le fie mă, cu smeii tăi, mă, nu m'ai dat de rușine... Dar ce face acum escadronul de nu execută comanda, mă... Câte... patru... ocolire... Marrrrșș... Spre Dunăre, mă, cu toții, c'a bubuit tunul, tă...tu...cu...le.“

Incetișor căpitanul îi prinse brațul și-l urni dela poartă. Se lăsà ca un copil și prins de moleșeală mergeà legănându-se după cum îl bătea și vântul. In uliță toate haimanalele mahalalelor și un cârd de copii se adunaseră să vadă. Prin curte păpucii Tătucului se înnecau în noroiu și unul i se anină de niște scaeți și rămase acolo. Mergeà desculț de un picior, numai cu ciorapul, prin băltoace. Vântul se isbià în pulpanele halatului, i le plesnia pe picioarele desgolite și picăturile de ploaie cădeau reci, de se încălzeau pe fruntea lui fierbinte, ca pe o plită. Medaliile, slab prinse, se desfăcuseră dintr'o parte și i se bănănăiau pe piept, cădeau în sfârșit ca cele de pe urmă flori rupte de vijelie.

Din urmă venià un larmăt surd, ce se suià spre bolțile ude ale zilei, se alegeà un vălmășag de glasuri, un râset ce eșià ca dintr'un singur piept, din spasmul deșuchiat al uliței.

Lângă perna în care capul ca de tuciu al căpitanului Stavarache făcuse o gropșoară de puf, ca o flacără roșie, ca o pată mare de sânge, se întindeà tunica lui de roșior.

Caton Theodorian.

Cântec.

Resfățată 'n visuri
Dorurile-ți culci,
Somnul ți-l veghiază
Îngerașii dulci.

Razele de lună
Prin ferești să cern,
Visele de aur
Leagăn îți aștern.

O pribeagă rază
Flutură pe mal
Și pe creste cântă
Jalnic un caval.

Plâng jugastrii mulcomi
Și plăpândul crin
Luna trece ulmii:
Fie-ți somnul lin.!!

Aron Cotruș.

T. Aman: După urzici (gr.).

Strofe.

Îndureratele plânsori
În sufletu-mi închise,
S'au revărsat de-atâtea ori
Pe marea mea de vise...

Și-'n umbra stânsului noroc,
Mi-am pustiit iubirea...
Cu dorurile la un loc
S'a prăbușit mărirea...

Iar azi tăria le-a crescut
Și 'n valuri se revarsă...
— Pe fruntea albă din trecut
Seninătatea-i ștearsă

I. Pădureanu.

www.dacoromanica.ro

Pictorul Aman.

E cel dintâi pictor al nostru, care, prin talentul lui și prin meritele sale pentru organizarea învățământului artistic din România, împodobește, cu vrednicie, paginile începătoare ale istoriei artistice românești.

Se impune nu atât prin valoarea desăvârșită a creațiunilor lui, cât prin faptul că e singurul reprezentant al artelor plastice dela mijlocul veacului trecut, ale cărui opere cadrează atât de bine cu mișcarea literară a acelor vremuri. Nota fundamentală a acestei mișcări artistice e naționalismul, e entuziasmul sincer pentru înșghebarea unei arte românești, care să trezească în suflete mândria trecutului și credința în puterea de viață a neamului nostru.

*

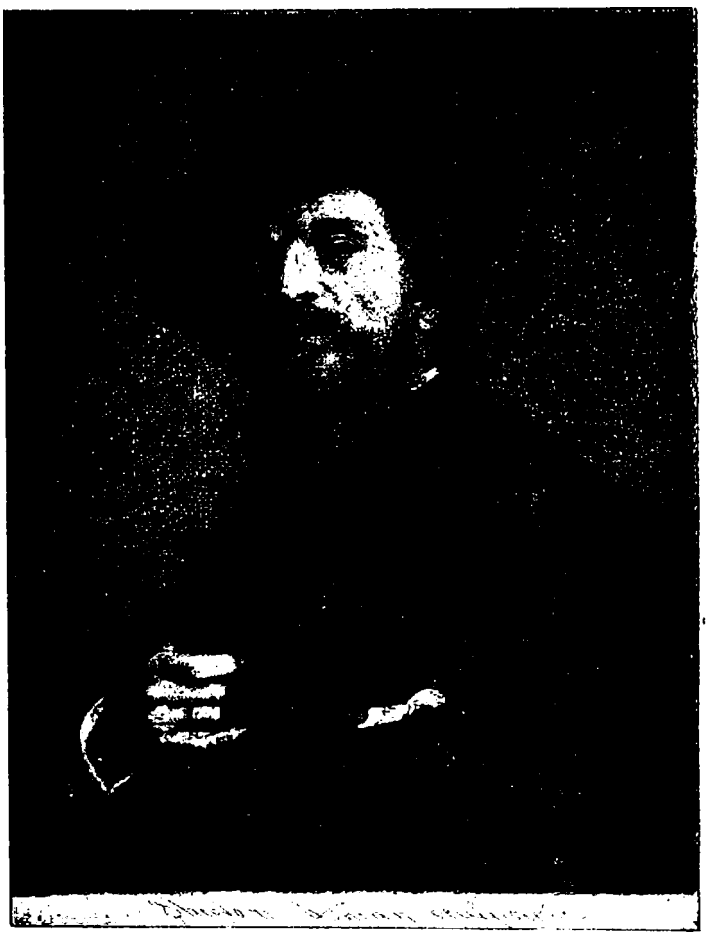

Pictorul T. Aman, de el însuși (1853).

Aman s'a născut în Câmpulung. Nu se știe sigur când: în 1828 sau în 1831. Tatăl său e serdarul Dumitru Aman, de origină craiovean, iar mamă-sa, Pepita Paris, eră dintr'o familie de origine grecească. Ea se îngrijî de prima lui educație artistică. Urmă învățământul clasic la școala din Craiova, iar în urmă la liceul Sf.-Sava, unde termină șase clase. Din tinerețe dovedi mari însușiri pentru desemn și sculptură și îl munceà dorul de a se închină cu totul artei. La început părinții nu se puteau împăcà cu gândul să-și vadă feciorul zugrav, dar mai în urmă se învoiră să plece la Paris, unde studiă pictura, intrând în atelierul lui Drolling, care îl numără printre cei mai buni elevi ai lui. El profită și de lecțiile lui Picot. Acești doi pictori francezi erau reprezentanții și continuatorii clasicismului lui David, erau pictori oficiali la modă pe atunci și decoratori de biserici. In pictura franceză, pe atunci, naturalismul și armonia coloarei lui Eugène Delacroix câștigă izbândă hotărîtoare asupra compoziției reci, cu subiecte patriotice a urmașilor lui David. Aman se alătură la școala lui David, cu care aveà mai multe note de înrudire sufletească. Ajuns în societatea pictorilor de scene militare, se ocupă și el cu pictura militară, și zugrăvește prima lui operă de acest fel „Bătălia dela Olteniță", care astăzi se găsește în palatul Sultanului din Constantinopol. Acest tablou a avut un mare succes chiar și în Paris. Ziarele de pe acele vremuri spun că „timp de câteva zile Bulevardul Mont-martre a fost literalmente obstruat de mulțimea ce se grăbeà să-l vadă". La îndemnul mai multora, tabloul a fost trimis Sultanului și pe urmă se prezintă și el în persoană. Fù primit după două luni de așteptare și răsplătit, pentru tablou, cu 20.000 lei și o decorație Medjidia.

Din Constantinopol plecă la războiul din

*

www.dacoromanica.ro

Crimea, urmărind, ca martor ocular, desfășurarea lui și făcând studii despre tot felul de lucruri ce s'ar puteà introduce într'o bătălie. Rezultatul acestor studii e tabloul Bătăliei dela Alma, care a fost expus la expoziția universală din Paris. Ambele tablouri întrunesc toate caracteristicile genului de pictură, atunci la modă. „Tipicul acestor scene este: îngrămădiri de soldați cu uniforme diferite; ei au aerul de a se luptà, în realitate însă par a fi mai preocupați de efectul ce fac asupra privitorilor".

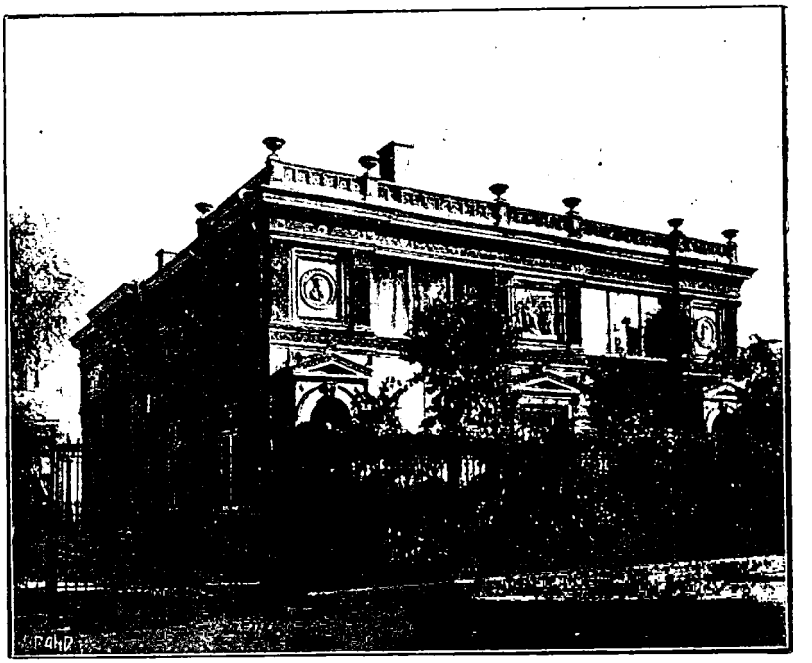

Muzeul Aman (odinioară atelierul pictorului).

Pe lângă influența picturei franceze contimporane, Aman n'a scăpat nici de influența „tenebroșilor" italieni din acea epocă. In tablourile lui „Bătălia din insula Sf. Gheorghe", „Cea din urmă noapte a lui Mihai Viteazul", găsim același contrast izbitor dintre umbră și lumină, aceeași compoziție în gesticularea personagiilor, cari caracterizează tendințele exagerate și false ale vechii școale italiene, atunci reînviată.

„Temperament prea puțin puternic pentru a aveà o notă personală, pentru un ideal al său propriu, Aman se lasă prea influențat de numeroasele curente, cari frământau pictura timpului său și, imitând când pe unul, când pe altul, i se anihilă propria-i personalitate. Inzestrat cu un real simț artistic, Aman nizuind prea repede la succese mari în pictură, a desconsiderat prea de timpuriu avantagiile ce oferă studiul îndelungat și sincer al naturii".

Din timpul ședерii lui la Paris o mențiune specială merită cea mai bună și mai originală lucrare a lui și anume: „Portretul artistului de el însuși", în care ne dă măsura talentului său și nota lui personală.

*

La 1858 se întoarce în țară și la stăruința lui, la 1864, se înființează cele două școli naționale de „Belle-arte". El e numit directorul celei din București, și a muncit o viață întreagă pentru educația artistică a generațiilor tinere din România, cu o stăruință și cu o pricepere, care fac din el un „adevărat părinte" al picturei românești. Până la moarte a luptat pentru desvoltarea și organizarea artelor în România, căutând să întemeieze o artă națională. „Dorința mea — ne spune dânsul — a fost și este de a înființà în România începutul unei școli de pictură, care progresând cu timpul să devină o școală națională și mare, la care străinii să vie să caute perfecționarea și mărirea lor".

În afară de școala de el întemeiată, el făcù din atelierul său din strada Clemenței un focar artistic al întregei lumi bucureștene. Prin cunoștințele sale variate, prin cultura lui muzicală și literară aleasă atrăgeà multă lume în cuibul său artistic, în care se întruneau și elevii lui mai buni din ultimii ani, atunci când vacanțele întrerupeau lucrul la școală. Căci Aman a muncit neîntrerupt până în ultimele lui zile. Astfel se explică și bogăția lucrărilor sale.

În ziua de 19 August 1891 artistul s'a stins în atelierul său, în mijlocul lumei create de dânsul.

În urma lui au rămas numeroase lucrări, dintre cari o bună parte astăzi sunt păstrate

www.dacoromanica.ro

în atelierul său, cumpărat de Ministerul Instrucției din România și numit „Muzeul Aman“, — înaugurat de curând. Din operile din acest muzeu, cari îmbrățișează toate epocile lui de creație, ne putem face o icoană a personalității artistice a lui Aman.

El ni se înfățișează ca pictor, zugrav și sculptor. Din toate artele mai mult l-au atras pictura și sculptura, „pictura mai ales ca mobilul cel mai puternic al înălțării cugetărilor și al desvoltării simțemintelor de mărire și de naționalilate“, cum ne mărturisește singur. „Pictura — continuă dânsul — pune istoria în acțiune, conservă patriei portretele oamenilor mari, cari s'au devotat pentru dânsa și au ilustrat-o, dă scrierilor un corp și o coloare și le împodobește cu inspirațiunile imaginațiunii pictorului, care fiind artist e totodată poet și creator“.

Aceste mărturisiri ne desvălue concepția greșită ce-o aveà Aman despre pictură. Arta, după el, are numai rolul secundar de a servì idea de naționalitate, de a ilustrà istoria. El impune artei teze, scopuri practice. Așa se explică cum din numeroasele sale pânze nici una nu trezește în suflet emoția adâncă a adevăratei opere de arte. Creațiunile lui rămân la suprafață, sunt mai mult studiate, decât simțite și trăite. De aceea se încearcă cu aceeași ușurință și cu acelaș rezultat în toate genurile de pictură. Dela scena militară trece la portret, în care a reușit mai bine. Moda l-a făcut să încerce și pictura cu subiecte orientale („Teleleice în Harem“), pe care o părăsește pentru a trece la impresionism, la reprezentarea vieții de toate zilele („Petrecerea de întâiu Mai“). Iar când a pătruns viața țărănească în artă, începe să zugrăvească hore și scene dela țară, în cari se vede mai bine lipsa lui de pătrundere.

Aman e primul la noi Românii, care s'a ocupat și cu gravura. Subiectele gravurilor sunt cele mai multe repetiții ale picturilor sale. Cele mai bune sunt și aici portretele. De remarcat e portretul maicii sale.

Sculpturile lui Aman sunt mai mult decorative. Mobilele din atelierul său sunt lucrate de el însuși.

Toate încercările variate, în diferitele domenii ale artei, ne dau o dovadă a străduințelor lui Aman. După modelul quatrocentiștilor el voià să creeze în toate ramurile artelor plastice. În parte a și reușit. Ar fi creat însă opere cu mult superioare, dacă nu s'ar fi lăsat înfluențat de curentele timpului său, cari fac ca opera lui să fie prea puțin personală, prea puțin unitară și omogenă.

Aman își va păstrà însă întotdeauna cu cinste locul de părinte al învățământului artistic din România.[1])

Dl Tzigara-Samurcaș, care a aranjat Muzeul Aman și a alcătuit catalogul acestuia, a adus cel mai bun serviciu artei românești, pentru care trebue să-i fim recunoscători.

O. C. T.

---

[1]) Rezumat al Studiului d-lui Al. Tzigara-Samurcaș din „Catalogul Muzeului Aman“. Minerva. București 1908.

Din seara cu sfârșiri de stele...

Din seara cu sfârșiri de stele,
Când foile de trandafir
În sărutarea-ți ucigașă
Mureau strivite fir cu fir,

Din seara când pluteà în juru-ți
Atâta patimă și dor,
Și când ninsoarea parfumată
Îți împleteà un alb covor,

Din seara când îngândurată
Alunecà privirea ta
Pe urma stelei ce 'n risipă
Albastrul zării fulgerà,

Mă 'ndeamnă gândurile toate
Să-mi risipesc nepăsător
Cântările-mi de pân' acuma,
Întreagă amintirea lor,

Și cum împrăștiate stele,
Păstrând al razelor ecou,
Se 'mbrățișează iar, — să nască
Lumina unui soare nou,

Din cântecile mele toate
Un cântec nou să fac aș vrea,
Și toate cântecile mele
Să ți le 'nchin, stăpâna mea...

Victor Eftimiu.

www.dacoromanica.ro

Emeric Madach.

Tragedia omului.

Tabloul X.

(În Praga. Grădina palatului regal. Adam reprezentând pe Keppler, dormitează la masa de scris. Lucifer famulul lui, îl atinge uşor pe umăr. Se face dimineaţă).

Lucifer.

De astădat' rămâne ghilotina...

Adam.

A... Unde sunt? — Şi visurile unde-s?

Lucifer.

S'au risipit cu farmecul beţiei.

Adam.

Numai beţia 'n vremea mea pitică
Mai întăreşte 'mbătrânitul suflet?
Ce chip măreţ îmi luminase ochii!
Sunt orbi acei ce nu pot deslusi
Dumnezeiasca cerului scânteie
Din sângele şi tina ce-o acoper...
Măreţ i-a fost păcatul şi virtutea
Şi viforu-i a întrupat minuni,
Căci drumul lui i-l despică puterea...
De ce? De ce m'am mai trezit din somn
Să înţeleg, privind în jur de mine,
Că vremea mea mai mică-i, mai îngustă,
Păcatul ei e învălit în zâmbet,
Virtutea bate căile minciunii...

Lucifer.

O ştiu şi eu amărăciunea asta,
A doua zi după beţie vine...

Eva. (Păşind dintr'un chiosc.)

Te du! Te du, mi-e dreaptă bănuiala!
Tu crezi, că pot să fiu şi ucigaşă —
Cum socoteşti atât de fără suflet
Făptura care-ţi poartă idealul,
Cum tu-mi spuneai deatâtea ori?

Curtezanul.

Barbara,
Te linişteşte pentru Dumnezeu!
Ne-aud, ne văd şi-o să păţim ruşine!

Adam.

Au fost dar vis femeile-amândouă?...
Dar ce vorbesc? — Tot una 'n două chipuri,
Schimbându-se cu valul sorţii mele
Ce azi străluce mâne 'n besnă moare...

Eva.

Numai ruşinea, asta te înfrică!
Ce-ţi pasă de păcatul tăinuit,
Tu cavaler neprihănit şi mândru!
Voi pân' atunci batjocoriţi femeia,
Pân' amintirea vechilor virtuţi
Asemeni unui muced prejudiţiu
Şi-o calc'... Atunci cu zâmbet de dispreţ
O socotiţi nemernică unealtă
Păcatelor ce 'n suflet voi purtaţi...
Te du, te du... să nu te văd de-acuma...

Curtezanul.

Din nou greşeşti. — De râs suntem atunci,
Când îmbrăcăm în port de sărbătoare
O întâmplare-atât de-obişnuită...
Noi ne vedem şi mai departe... Râdem,
Ne hârjonim cu dragoste... De totul
Ce sa 'ntâmplat noi nu mai povestim...
Şi-acum, acum, rămas bun, doamna mea...

Eva.

Nemernicul... Eu m'am întors din nou,
Cu plâns în ochi şi cu păcatu 'n suflet.

Adam.

A fost dar vis şi s'a sfârşit de-acum...
Dar nu de tot. Ideile învinq
Ţărâna moartă ce se prăbuşeşte
De-un braţ duşman... doar gândurile-s vii
Şi eu le văd cum întărite cresc,
Se premenesc măreţe 'n calea lor
Şi 'ncet, încet cuprind o lume 'ntreagă...

Lucifer.

Maestre, vremea trece şi te-aşteaptă,
Fără răbdare, tineretul dornic
De tot cuvântu 'nţelepciunii tale...

(Sună clopotul din turn.)

www.dacoromanica.ro

Adam.

Nu-mi mai vorbi de razimul științei,
De lauda asta trebui să roșesc.

Lucifer.

Au nu 'nveți tu aleasa tinerime?

Adam.

Eu nu-i învăț.. Îi port în frâu. Le spun
Cuvinte moarte fără de 'nțeles...
În pace ei le-ascult' nepricepuții.
Nătângul, biet, se miră și socoate,
Că duh trăiește 'n vorba care sună:
Apucătură-i totul ca s'ascunzi
Ăst meșteșug de 'nșelăciune veche...
(In pas grăbit sosește un discipol.)

Discipolul.

Te-ai îndurat și m'ai chemat, maestre,
Făgăduindu-mi că vei potoli
Tot dorul meu și setea mea de-a ști...
— Să-i dai prilej privirii să pătrundă
Ca ochii altor mai adânc în taine.

Adam.

In adevăr, ți-e mare străduința,
Ți se cuvine dreptul ce mi-l ceri...

Discipolul.

Aici sunt. Arde sufletu-mi de dor,
Să pot privi a firii noastre taine,
Să le 'nțeleg și mai mult să mă bucur
Știind, că 'n drumul gândurilor mele
Supuse-mi sunt și duhul și țărîna...

Adam.

Prea mult îmi ceri. Tu, fir de prav al lumii,
Nu poți vedeà mărețul ei întreg.
Domnie ceri, știință, fericire...
Povara lor de nu ți-ar sdrobì pieptul
Având tu tot, ai fi un Dumnezeu...
Cere puțin și poate se 'mplinește!.

Discipolul.

Arată-mi deci oricare taină vrei
Din a științii largă 'mpărăție,
Cuvântul tău câștig e pentru mine,
Căci, uite, simt: nimica nu 'nțeleg!

Adam.

Să fie deci! Ești vrednic să te-ascult
Și-o să-ți arăt cel mai ascuns altar,
Cum eu îl văd, să-l vezi tu: adevărul.
Dar uită-te, nu e 'n apropiere
Vre-un nechemat, căci e grozav cuvântul,
Aducător de moarte și cutremur,
Dacă străbate 'n neamurile lumii...
Veni-va vremea, — o de-ar fi sosit ,
Când l-or purtà sărbătorit pe uliți...
Dar n'a mai fi copil atunci poporul!
Dă-mi mâna, deci, și spune-mi că nu vinzi
Ce-ai înțeles. Așa. — Ascultă dar.

Discipolul.

Cum tremur tot de patimă, de teamă.

Adam.

Ce mi-ai fost zis adineaori, băiete?

Discipolul.

Că 'n adevăr eu nu 'nțeleg nimic!

Adam. (Cu multă grijă).

Uite, nici eu și nimeni altul! Crede-mi:
Filozofia-i numai poezia
Acelora de cari noi n'avem știre.
E cea mai blândă 'nvățătură asta...
În lumea ei de arătări și visuri
În liniște ea singură petrece.
Dar vezi, tovarăși are fără număr
Ce scriu pe prund cu fruntea încrețită,
Prăpastie socot ei într'o slovă,
Altar e cercul... cât pe-aci să râzi
Cât de naivă-i biata comedie
Când te trezești și mintea înțelege
Cât e de jalnic jocul de pe prund!
Căci până toți cu sufletu 'n cutremur
Grijesc cu teamă scrisul din țărână
În împrejur sunt curse fără număr
Și ghiara lor înhață pe 'ndrăznețul
Ce-a îndrăznit hotarul lor să-l treacă,
Vezi nebunia pusă 'n calea noastră
Din pietatea vremilor apuse
Cum stă păzind puterea 'nțelenită!

Discipolul.

Pricep. Pricep! Și 'n veci va fi tot astfel?

www.dacoromanica.ro

Adam.

Asupra lor va râde viitorul,
Pe purtătorul trebilor de obște,
Pe ortodoxul cărui ne 'nchinăm
L'or poreclì urmașii saltimbanc,
Când va venì luceafărul de-aievea
Cu strălucire fără de minciună,
Bărbatul vrednic, simplu și firesc
Ce sare-atunci când groapă vede 'n cale
Ș'alege drumul câmpului deschis.
Și 'nvățătura care duce astăzi
Cu ceața ei la casa de nebuni
Neînvățată toți o vor pricèpe!

Discipolul.

Acesta-i graiul ce-l vorbeau odată
Apostolii... Și-l înțeleg, maiestre:
Dar dacă toate-s fără de folos,
Vai, nu-mi sdrobì iubirea pentru artă
Și ca s'o 'nvăț eu legea să-i cunosc!

Adam.

Și arta e atunci desăvârșită
Când se ascunde de n'o vede nimeni!

Discipolul.

Să mă opresc la adevărul dur?
Au nu vestmântu 'nchipuirii mândre
Însuflețește operele noastre?

Adam.

E drept, e drept. Cu duh astfel se 'mbracă,
Astfel devin asemănate firii,
Întruchipări cu suflet veșnic viu,
În alt chip sunt păpuși neputincioase.
Să nu te temi că 'nchipuirea ta
Trece hotarul larg al firii noastre,
Dar nu-s porunci și lege nu-i în artă!
Acel ce poart' un Dumnezeu în suflet,
Va cuvântà, ori va săpà în piatră,
Va 'nfiripà la cântece măiestre,
Va plânge-amar când sufletul îl doare
Și va zâmbì 'n beția voluptății...
În zborul lui cărare nouă taie
Și tot își vede ținta împlinită,
Legi nouă-aduce întruparea lui
Dar uită-te: în fața lor piticii
Stau stăviliți și nu pot prinde aripi.

Discipolul.

Răspunde-mi deci, maiestre, ce să fac?
Atâtea nopți eu am jertfit științii,
Ca să devin de-o pănură cu proștii?
Atâta trudă înzadar pierdută?...

Adam.

Pierdută nu-i: câștigi îndreptățirea
Ispita ei disprețului s'o dai!
Celce n'a stat nicicând pierzării 'n față
E nevoiaș și laș de se ferește.
Dar cel viteaz și încercat în lupte
Poate lăsà o harță trecătoare,
Curajul lui înfrânge bănuiala.
Adună-l deci ăst vrav de pergamente,
Ăst mucegai de foi îngălbenite,
L'aruncă 'n foc! De veci zădărnicit-a
Statornicirea minții noastre limpezi,
Cruțându-ne de sarcina gândirii,
Din slova lui purced drept prejudițiu
Și rădăcină prind în lumea nouă,
Păcatele atâtor veacuri moarte!
L'asvârle 'n loc! Și treci la sânul firii!
Din cărți să 'nveți tu rostul unui cântec
Și cum e codrul, pân' viața trece
Între părețiì prăfuiți și reci...
Crezi prea lung traiul de vrei pân' la groapă
Să tot culegi înțelepciuni din cărți?.
Deodat' să zicem slovei bun rămas!
Te poarte 'n drumu-ți tinerețea mândră
La cântec drag, la razele de soare,
Iar' tu 'ndoielnic păzitor de suflet,
Mă du pe mine 'n lumea viitoare
Ce 'nțelegând un suflet sfânt și mare
Va da cuvânt gândirii ce mijește
Prin dărmătura veacurilor stinse!...

(Cortina).

Trad. de **Octavian Goga.**

www.dacoromanica.ro

Din literatura străină.

Synnöve Solbakken

de Björnstjerne Björnson.

Capitolul VII.

Trecuse mult de atunci.

Intr'o zi, Guttorm și Karen ședeau în odaia mare și luminoasă din Solbakken și ceteau din niște cărți ce primiseră dela oraș.

Inainte de amiazi fuseseră la biserică, căci eră Duminecă, și trecuseră apoi prin câmp, ca să vadă cum stau grânele și ca să se sfătuiască cari locuri să le samene la anul și pe cari să le lase miriște.

Și, colindând dela un loc la celălalt, vedeau cu mulțumire cum înflorise moșia de când duceau ei gospodăria.

„Știe Dumnezeu cum va fi pe aici când nu vom mai trăi noi — zise Karen, iar Guttorm o chemă în casă să mai răsfoiască prin cărțile cele nouă, — că nu e bine să-ți faci gânduri de acelea."

Și au cetit ei cât au cetit, iar Karen ziceà că tot mai buni sunt bătrânii: — că doar oamenii scriu tot numai din vremurile de demult.

— Ai poate dreptate — răspunse Guttorm; — azi la biserică, ziceà Sämund că și copiii sunt icoană vie a părinților.

— Mi se pare c'ați vorbit multe împreună.

— Sämund e om cuminte.

— Dar mă tem că se cam depărtează de Domnul și Mântuitorul nostru.

Guttorm nu răspunse, iar Karen întrebă:

— Pe unde-o fi Synnöve?

— E sus în cămăruță.

— Parc'ai stat cu ea mai adineauri, ce mai ziceà?

— Hm...

— Să n'o fi lăsat acolo singură.

— Venise cine-va.

Femeia tăcù o clipă, apoi întrebă:

— Cine?

— Ingrid Granliden.

— Așa. Credeam că e încă la deal.

— A venit, azi, acasă, să poată merge maică-sa la biserică.

— Bine zici, azi o mai văzui în sfârșit și pe ea la biserică.

— Are mult de lucru.

Par'că altele n'au; dar faci ce faci și te duci, dacă te trage inima...

Guttorm nu răspunse; Karen zise iar:

- Azi au fost toți dela Granliden afară de Ingrid.

— Pe semne au vrut să-l însoțească pe Torbjörn, care mergeà pentru întâia dată la biserică, de când cu boala.

— E slab topit.

— Nici nu e de mirare; nu m'așteptam să-l văd nici așa.

— Și-a plătit scump nebunia.

Guttorm rămase o clipă cu ochii 'n pământ:

— E încă tânăr.

— Nu e soiu bun, nu te poți încrede în el.

Guttorm ședeà la masă răzimat într'un cot și cu o carte în mâna cealaltă. O deschise și zise ca și când ar fi cetit din carte:

— Zice, că s'ar fi însănătoșat de tot, de tot.

Karen luă și ea o carte.

— Imi pare bine, c'ar fi fost păcat de așa flăcău frumos. Numai de i-ar da Dumnezeu și minte.

Amândoi ceteau. Când să 'ntoarcă o foaie, Guttorm zise:

— Nici o singură dată nu s'a uitat azi la ea.

— Am văzut și eu. A stat liniștit pe scaunul lui, până ce a plecat ea.

— Crezi că o uită?

— Așa ar fi mai bine.

Guttorm ceti mai departe. Karen întoarse o foaie.

— Nu-mi place că vine Ingrid pe la ea.

— Las-o, că abia mai are cu cine să povestească.

— Nu ne are pe noi?

Guttorm se uită la ea:

— Nu e bine să fim prea aspri!

Femeia tăcù o clipă, apoi zise:

— Nici n'am oprit-o.

Tatăl închise cartea, se sculă și privi pe fereastră:

— Uite Ingrid.

Cum auzì, mama eși grăbită afară. Tatăl

www.dacoromanica.ro

rămase câtva timp la fereastră, apoi se 'ntoarse, începù să umble prin odaie în sus și 'n jos; când se 'ntoarse nevasta, se oprì 'n loc.

Ți-am spus eu, așa e — zise ea — fata șade acolo și plânge și când am intrat eu a ascuns ceva în ladă. Și clătinând din cap: — Nu; nu e bine că vine Ingrid pe la ea.

Apoi începù să pregătească de cină, ieșind și intrând mereu.

Odată, când tocmai ieșise ea, intră Synnöve, binișor și cu ochii plânși; trecù încet pe lângă tată-său, i se uită drept în față, se așeză la masă și își luă o carte: o închise însă îndată și se duse de întrebă pe maică-sa dacă nu poate să-i ajute.

— Ajută-mi, draga mea; lucrul e leac pentru toate.

Synnöve avea să întindă masa. Tată-său, care se tot plimbase prin odaie, trecù la fereastră și privì pe câmp.

Se 'ndreaptă orzul culcat de ploaie, zise el.

Synnöve se apropie să se uite și ea. Tatăl se întoarse, văzù că nevastă-sa e în casă și atunci netezì ușor pletele fetii și, fără a mai zice vre-un cuvânt, începù din nou să umble prin casă.

La masă tăceau toți. Mama zise rugăciunea înainte și după mâncare, iar după masă cetiră și cântară cu toții din biblie.

— Cuvântul Domnului e dătător de pace și aduce cea mai mare binecuvântare în casă — zise mama și se uită la Synnöve, care plecă ochii.

— Acum am să vă spun o poveste. E adevărată, dela 'nceput până la sfârșit, și cine vrea s'o înțeleagă, îi poate trage folosul! Și începù:

— În tinerețea mea trăià, în Hong, o fată, nepoata unui primar bătrân și învățat. O luase de mică la el ca să aibă de ce să se bucure la bătrânețe și o învățà purtări frumoase și să cunoască cuvântul Domnului. Învățà ușor și îi erà dragă cartea; în scurt timp ne întrecuse pe toate; scrià și socoteà bine și la 15 ani știà pe de rost toate cărțile de școală și 25 de capitole din biblie, ține minte parc'ar fi fost ieri. Prețuià învățătura mai presus de joc și nici n'o prea vedeai la petreceri și veselii; cu atât mai des însă în cămăruța bunicului cu cărțile cele multe. Așa fiind, de câteori erà laolaltă cu noi — păreà tot dusă cu gândul pe altă lume, iar noi între noi ziceam: „De-am fi și noi cuminți ca Haugen Karen!“

Ea erà moștenitoarea bătrânului și mulți flăcăi îndrăsneți încercau să facă tovărășie cu ea, dar toți plecau cu buzele umflate.

Cam tot pe-atunci se întorsese și feciorul popii dela 'nvățătură. Nu erà nimic de capul lui; mai mult la nebunii și la rele îi stà capul și, pe deasupra, se mai dedase și la beut.

— De ăsta să te ferești — îi zise primarul — eu am avut mult de lucru cu domnii și, din pățaniile mele, știu că sunt mult mai puțin vrednici de încrederea noastră decât țăranul.

Karen ascultà de el mai mult ca de oricine și de câte ori întâlneà pe feciorul popii, se fereà de el.

Îl întâlneà însă în tot locul, fiindcă el o urmăreà. Odată fù silită să-l asculte, dar când îi spuse că nu mai poate trăi fără ea se sperie și iar i se ferì din cale. El îi încunjurà curtea, ea nu se arătà; sta noaptea sub fereastra ei — ea nu se iveà; ziceà că se omoară, — Karen nu-l luà în samă. Iar el începù din nou să bea.

— la sama — îi ziceà bătrânul — acestea sunt numai viclenii de dimon.

Intr'o zi se pomenì fata cu flăcăul în mijlocul casei, fără să știe cineva cum a intrat.

— Acu te omor pe tine! zise el.

Ea răspunse:

— Îndrăznește numai!

Dar el începù a plânge și a-i spune că stă în puterea ei să facă om dintr'ânsul.

— De-ai puteà macar o jumătate de an să te lași de beutură.

Și, ce să vezi, o jumătate de an n'a gustat beutură, pe urmă a întrebat-o:

— Mă crezi acuma?

— Nu, până nu te vei fi ferit o jumătate de an de petreceri și hoinărit.

O făcù și asta, apoi o întrebă din nou:

— Mă crezi acuma?

— Nu, până nu te vei întoarce să isprăvești cu învățătura.

www.dacoromanica.ro

Făcù și aceasta, iar la un an se întoarse ca preot și iarăși o întrebă:

— Mă crezi acum? și purtà rasă și guler mare alb.

— Mai întâi vreau să te-aud de câteva ori propovăduind cuvântul Domnului în biserică.

Și el predică frumos cu glas limpede și puternic, cum se cuvine unui preot. Pomeni chiar de păcatele lui și spuse mulțimii cât de ușoară e biruința, dacă odată ai făcut începutul și cât e de alinător cuvântul Domnului, dacă odată l-ai aflat și priceput.

Apoi veni iar la Karen și o întrebă:

— Mă crezi acuma?

— Da, cred că vei trăi așa după cum singur ai văzut că e bine — și acum, ascultă-mă, să-ți spun și eu, că de trei ani sunt logodită cu vărul meu Anders Haugen, iar Duminеca viitoare să ne binecuvintezi tu în fața altarului.

Și mama încheie povesteà.

Synnöve, care la început nu prea luase sama, ascultà acum cu luare aminte, iar când Karen se opri, ea întrebă:

— Și pe urmă ce-a mai fost?

— Nimic, răspunse mama.

Guttorm se uità la Karen, iar ea își întoarse fața, apoi zise:

- Poate să mai fi fost ceva, dar tot una e.

-- Mai este? întrebă Synnöve întorcându-se la tată-său care părea că știe.

— Hm, mai este, dar vorba mami-ti, e tot atât.

Ce s'a întâmplat cu el? întrebă Synnöve.

— Ei, vezi, asta-i asta zise tatăl, uitându-se la nevastă.

Karen se răzimase de spatele scaunului și se uità la amândoi.

— S'a nenorocit? întrebă iar Synnöve, iar maică-sa îi răspunse:

— Povestea se sfârșește acolo unde trebue să se sfârșască. — Se sculă și plecă. Plecă apoi și Guttorm — pe urmă și Synnöve.

Oceanul cântă.

— Sonet. —

De sus lumina dulce și-o trimite
Și 'n curcubee fruntea-mi încunună,
Și ce duioasă harfa mea răsună
De dragul ei — al stelei strălucite!

Iar valurile 'n fața ei 'și-adună
Comorile de veacuri tăinuite, —
Uitat-am de furtuni și de ispite,
Și doar un gând mă doare: Să n'apună!

Un cer hain o departă de mine
Cu ea să-și lumineze noaptea lui.
Dar cerul nopții tot umbrit rămâne.

Ci eu o port in apele verzui,
O port în veci — un talisman de bine,
Căci este-a mea, a mea — și-a nimărui!

I. U. Soricu.

Cântec.

De-a fi să mor, să mor în tinerețe,
Să plângă firea 'ntreagă 'n urma mea,
Căci jalnic nu-i nimic ca fruntea 'n creț
Și-o lume mută când te-a 'nmormântà.

Vlăstarului ce-a 'nmugurit de-a bine
Și-l vezi că-i frânt îi zici: Puteà trăi!
Așa să facă soarta și cu mine,
Să-și facă visuri toți cu ce aș fi.

H. P. Petrescu.

27 Martie 1907.

www.dacoromanica.ro

Cronică.

Un teatru studenţesc. În ultimele două luni am vizitat mai multe oraşe ale Germaniei. N'au lipsit două din cele mai cunoscute: Bayreuth şi Weimar. Bayreuth-ul e cunoscut de toată lumea muzicală ca locul de pelegrinaj al Wagnerianilor, căci aici se ţin vestitele cicluri din „Inelul Nibelungilor". În acest oraş bavarez e înmormântat chiar Rich. Wagner. Al doilea, Weimar-ul, e vestit în istoria literaturii germane. Mai bine a literaturii europene, căci fiecare, care s'a ocupat puţintel cu literatura ştie că aici şi-au trăit partea cea mai mare a vieţii cei doi dioscuri: Schiller şi Goethe.

Două orăşele de provincie. Braşovul sau Sibiiul, fiecare în parte, au mai mulţi locuitori decât unul din aceste două centre culturale.

În Bayreuth se dau reprezentaţii festive din operele lui Rich. Wagner. Wagner însuş a dus în îndeplinire planul acesta, muncind o viaţă de om pentru isbândirea planurilor sale. Viaţa literară din Weimar, însă, în starea ei actuală, este nulă faţă de trecutul glorios, când Goethe şi Schiller conduceau destinele literaturei.

În Weimar-ul acesta glorios şi mândru de trecutul său s'a născut o ideie sănătoasă, care se va întrupà în anul ce vine (1909). E vorba să se infiltreze în tinerimea germană de pe băncile şcoalei dragostea faţă de literatura classică şi modernă germană — dându-i-se o directivă sănătoasă. Dar cum? Vom vedea-o în curând.

Făcusem cunoştinţă în Lipsca cu un student german de lângă ţermurul mării ostice — un Wagnerian înfocat şi un patriot din creştet până 'n tălpi. În biblioteca modestă a acestuia am găsit, pe lângă operele lui Wagner (căci Wagner a fost şi un scriitor de seamă), o broşurică, care mi-a făcut mare bucurie, când am frunzărit-o.

Cartea e scrisă de profesorul Adolf Bartels, cunoscutul critic german, desconsiderat de semiţi din cauza asprimei criticei sale când e vorba de seminţia lor — e cel mai înverşunat duşman al lui Heine — şi cetit de mulţi germani cu evlavie.

Bartels îşi ridică glasul pentru un Bayreuth al dramei germane. După cum pelerinează iubitorii de muzică la Bayreuth ca să audă operele lui Wagner, astfel să pelerineze lumea la Weimar să vadă drame, tragedii şi comedii recunoscute de classice. Căci, zice el, gustul publicului nostru de astăzi a primit o mixtură atât de ciudată de influenţe rele, desastruoase, încât se impune o primenire a gustului. Ne trebuesc alte valori, nu cele de astăzi, ne trebuesc alte curente, mult mai viguroase, mai sănătoase, mai corăspunzătoare geniului german.

Ideia şi-a desvoltat-o, pentru prima oară, în a. 1899 într'o revistă germană, şi a adus-o din nou în discuţie în a. 1905, schimbându-o întru câtva, dându-i o direcţie, care ne interesează de aproape.

Bartels şi-a zis: Să vină tinerimea să se entuziasmeze în Weimar. Să vadă viitorul cetăţean al statului german locurile pe unde au trăit marii săi scriitori, să prindă putere şi dragoste de muncă de aici, să primească îndemnuri de bun simţ ascultând şi văzând pe scena teatrului din Weimar piesele de valoare ale neamului său şi ale celorlalte neamuri. În ei, în tinerii de pe băncile de şcoală, zace întreg viitorul neamului german. Dacă se vor şti ei entuziasmà, vor dispreţui fără doar şi poate, din îndemnul lor propiu, perversităţile răspândite acum în literatura noastră modernă. În viaţa lor monotonă de orăşel mic — pe care o duc cei mai mulţi — să le dăm o sguduire sufletească, care să-i ridice, să le arete culmi, cari sunt vrednice de urcat, să le dăm exemple vii de imitat.

Şi în scopul acesta îşi scrie întreagă broşura, militând cu toată puterea convingerii pentru idea sa. Recunoaşte singur că nu e un matematic de seamă: nu va puteà deci să ia întrebarea pecuniară pe umerii săi, dar zice: Să nu se găsească mijloace ca să dăm posibilitate la cel puţin 6000 de elevi, într'un ciclu de vară, să fie de faţă la 5—6 reprezentaţii în oraşul Weimar? Face socoteala aproximativă şi ajunge la concluzia că sunt de lipsă 60,000 de mărci pentru acoperirea speselor de teatru. O nimica toată — la adecă — pentru un singur mare-industriaş din Germania. Socotelile sunt interesante şi ele — dar se referă la stările locale din Weimar. De aceea nu voiesc să mă opresc la ele. De asemenea se fac preliminare fictive de cheltuieli, pentru drumul elevilor, pentru găzduirea lor în Weimar, se aranjează escursiile, cari au să le facă în oraş şi împrejurimi, se stabileşte aproximativ repertoriul cu diferitele cicluri. Asta ne interesează mai mult. Iată vre-o câteva serii de reprezentaţii, cari urmează să se ţină din an în an:

1909: Drame classice din viaţa germană: Faust. I parte (Goethe); Wilh. Tell (Schiller); Käthchen von Heilbronn (Kleist); Agnes Bernauer (Hebbel); Părinţi şi copii (Wildenbruch).

1910: Drame classice din viaţa antică: Ifigenia (Goethe); Tasso (Goethe); Mireasa din Messina (Schiller); Ale mării şi iubirii valuri (Hero şi Leandru, de Grillparzer); Inelul lui Gyges (Hebbel).

1911. Drame istorice germane: I.: Trilogia Nibelungilor (Hebbel); Götz von Berlichingen (Goethe); Trilogia Wallenstein (Schiller).

1912: Ciclul Shakespeare: Hamlet; Lear; Macbeth; Visul unei nopţi de vară; O poveste de iarnă.

Nu vreau să urmez lista, care conţine un proiect de program până în a. 1922, ca dovadă că se poate da tinerimei nutremânt spiritual din belşug, ci amintesc numai că — afară de piesele germane — figurează în repertorii: Antigona lui Sophocle, Phädra lui Racine,

www.dacoromanica.ro

Tartuffe şi Bolnavul închipuit a lui Molière, apoi Hamlet, Mizantropul (Molière), Viaţa în vis, de Calderon, şi încă multe altele.

Cu multă căldură sunt descrise escursiile, cari se vor puteà face prin Weimar. Ocazia aceasta e bine venită pentru studenţi să vadă şi alte locuri istorice. Şi urmează:

„...Văd trenurile pline de studenţi de liceu, sosind pe timpul unei veri frumoase din ost şi din vest, din nord şi din sud. Cei din ost se coboară poate deja în Kösen şi fac o escursie pe Rudelsburg, cei din sud se opresc în Iena, şi sosesc pe jos în Weimar, cei din nord salută, eventual, Kyffhäuser-ul şi Domul din Erfurt, cei din vest îşi întrerup călătoria în Eisenach (tot locuri istorice). Şi mai apoi s'au strâns cu toţii în Weimar, pe toate străzile vezi chipie colorate în toate culorile şi feţe pline de tinereţe şi sănătate. Aici intră o parte din ei în casa lui Schiller, dincolo alţii în casa lui Goethe, fiinţe contemplative se preumblă pe drumurile tăcute ale parcului sau spre Tiefurt şi Belvedere, până ce-i uneşte la un loc pe toţi reprezentaţia de seară înaintea scenei, care întruchipează lumea. Va fi un joc mulţămitor pentru actori; căci public mai bun decât tinerimea germană nu există pe lumea întreagă. Şi astfel se sălăşluiesc toţi marii noştri scriitori, pentru totdeauna, în inimele tinerilor germani; căci e cu totul altceva, dacă apar singuratici, din ziua spălăcită, şi altceva, dacă sosesc într'un ciclu întreg, în reprezentaţii de gală, reprezentând întreagă personalitatea autorului, şi asta pe pământ classic".

Nu e frumos tabloul, care ni se desfăşoară? Nu ne bucură, chiar şi pe noi, cari nu facem parte din naţiunea germană?

Broşura lui Bartels a prins teren. Studentul, care mi-a arătat-o în Lipsca, erà membru de pe băncile şcoalei şi are să participe în anul ce vine la primul ciclu. S'a format deja societatea, (cu numele Schillerbund), s'a asigurat deja primul an de încercare — 30,000 de mărci s'au strâns din oferte benevole — mai e de lipsă o sumă, neînsemnată pentru referinţele germane, de 10,000 de mărci (12,000 coroane). Zilele viitoare o să se ţină adunarea generală, unde se va stabili primul program al repertoriului şi tinerii germani o să vadă reprezentaţiile classice pe pământul sfinţit de marii lor scriitori.

Veţi zice: Foarte frumos, dar noi nu suntem în stare să tragem foloase de aici [1]).

Asta nu vom putea-o îndeplini noi.

Dar mă gândesc la altceva. Îndemnul acesta se va puteà folosi foarte bine. Să ne îngrijim şi noi de reprezentaţii în liceele noastre. Dacă nu vor puteà să joace actori cu rutină piese classice, să luăm pe actorii noştri, câţi îi avem, şi să-i rugăm să ne dea mână de ajutor. N'aţi văzut pe studenţii saşi cum joacă pe Wilhelm Tell şi Antigona şi alte tragedii şi drame? Cele două clase ultime ale liceelor noastre şi ale clasei comerciale să pregătească ele reprezentaţii îngrijite.

Iată, în liniamente generale, cum îmi închipuiu întreagă mişcarea:

In Braşov, în Blaj, în Năsăud, în Beiuş se alege câte o piesă teatrală de seamă (voiu vorbi mai jos despre aceasta) de cu vreme, după începutul anului şcolar. (Timpul de acum e foarte potrivit). Dacă sunt tineri talentaţi, cari să poată jucà rolurile principale din Ovidiu sau Fântâna Blanduziei sau Iuliu Caesar (Shakespeare), foarte bine, — de nu, se roagă Zaharie Bârsan şi Aurel Paul Bănuţiu, şi ceilalţi actori: 2–3 câţi îi avem — să ia rolurile mai grele. Celelalte se studiază de tinerii studenţi. In decurs de câteva luni se poate ajunge un rezultat mulţămitor.

In privinţa aceasta am cetit un articol interesant, pe care-l rezum aici:

E vorba de o carte. („Théâtre au collège, du moyen âge à nos jours" — Teatrul în colegiu, din evul mediu până 'n zilele noastre — de Gofflot, recenzia de A. Brisson, „Le Temps" 22/VII 1907.) In cartea aceasta se află o descriere interesantă a reprezentaţiilor date de studenţii universitari din Harwad. Iată ce fac studenţii aceştia: dau reprezentaţii în fiecare an, în luna lui Decemvrie. Aleg piesa primăvara, în cercul lor literar. Fiecare membru îşi exprimă ideile, preferinţele, critică o piesă, care nu i se pare potrivită. (Molière e preferit de obicei). Preşedintele cercului constitue mai apoi comitetul. Comitetul se compune din:

1. actori — studenţi cari joacă,
2. grupul studenţilor cari se îngrijesc de costume şi de punerea în scenă,
3. grupul, care se îngrijeşte de afişele artistice.

Nu se va puteà face şi la noi acelaş lucru?

Inchipuiţi-vă cele 2 clase ultime alegându-şi, sub conducerea unui domn profesor de românește, o piesă teatrală, mai mare sau mai mică, după buna chibzuială. Să ne închipuim împărţirea rolurilor ca la studenţii de mai sus. Se va zice: cei din clasa a 8-a nu vor puteà luà parte activă, căci au prea multe de lucru în anul ultim. Bine. Se vor îngriji eventual de textul autentic la o traducere sau de alte ramuri, cari răpesc mai puţin timp. Dar unul sau altul tot va puteà să înveţe un rol.

Şi acum închipuiţi-vă pe studenţi la lucru. Intocmai ca universitarii din Harwad:

Actorii-studenţi se vor alege prin concurs. Rolurile vor fi dublate, ca să nu se întâmple nici o greutate în caz de boală. Repetiţii se vor ţineà după trebuinţă cu discuţii asupra textului, cu dicţiuni corecte. (Americanii din Harwad se zice că joacă ca nişte actori francezi rutinaţi şi au o dicţie curată franţuzească). In cazul când va fi între dânşii, cu o săptămână-două înainte, un actor, va îndreptà, ce este de îndreptat.

Grupul celalalt va alege costumele potrivite, va răsfoi biblioteci, cataloage, arhive, ca să găsească decoruri din vremea când se întâmplă acţiunea: la

[1]) Pentru ceice se interesează mai deaproape: Das Weimarische Hoftheater als Nationalbühne für die deutsche Jugend. Weimar 1907. Ediţia a 3-a de Adolf Bartels.

www.dacoromanica.ro

Ovidiu, toge şi vile romane, la Despot Vodă, cetăţui de ale domnilor noştri. Vor întrebă la Teatrul naţional din Bucureşti, din Iaşi. Cei mai talentaţi într'ale picturei vor desemnă şi pictă chiar culisele, de va fi cu putinţă.

Urmează ceilalţi: cu afişele. Studenţii americani fac afişe artistice, cu desenuri, cu portrete, cu estampe vechi, cu fotografiile scenelor principale şi vând afişele acestea între cunoscuţi. Chiar numai din vânzarea aceasta îşi acopere cheltuielile. (Ei le au mari — 19 până la 20,000 de franci!)

Să încercăm să folosim ce e posibil din exemplele cele două: din Weimar şi Harwad. Şi să dăm şi noi ceva din partea noastră.

Ştiu că se studiază, în „teoria dramei", în clasele superioare drame şi tragedii. Să nu se poată reprezentă ceva din partea elevilor noştri în felul arătat mai sus?

Avem pe Ovidiu, avem Fântâna Blanduziei, avem pe Despot Vodă, dar avem şi traduceri bune. Cele subliniate în seria din Weimar sunt traduse şi la noi. Din franţuzeşte avem în România multe traduceri. Ne-ar stă de sigur la dispoziţie şi arhivele teatrelor noastre.

E vorba să se pornească mişcarea. Dela studenţii din Harwad să învăţăm organizarea, dela Weimar să luăm sistemul de ciclu. Să facem de pildă astfel: în fiecare an să se întâlnească studenţii din clasele superioare (5, 6, 7 şi 8 liceală) în câte un oraş cu liceu (deci în Braşov, Blaj, Năsăud, Beiuş, mai târziu şi Brad). Fiecare oraş să-şi joace piesa sa. (Se vor îngriji de mai înainte conducătorii să nu fie identice piesele). Ascultătorii să fie deci recrutaţi din şirul camarazilor din celelalte oraşe şi din publicul românesc cu dragoste pentru pornirile noastre. Inaintea fiecărei reprezentaţii — căci vor fi 3—4 sări — va ţineă, eventual, profesorul de românește o scurtă conferinţă — 10—15 minute — în care va schiţă importanţa piesei ce se joacă.

Din programele vândute — să nu se vândă vre-o câteva mii, când e vorba de o acţiune atât de nobilă? — să se plătească spesele pentru decoraţie, eventual şi cele de drum.

Dacă nu se vor găsi inimi generoase în oraş cari să găzduiască vre-o 3—400 de elevi, se vor face colecte ca pentru excursiile în Italia, cu cotizaţii mici de tot, săptămânal sau lunar. Astea vor fi: pentru drum, şi întreţinere în Braşov, Blaj, Năsăud sau Beiuş.

Şi ce excursii s'ar puteă întreprinde şi ce prietinii s'ar puteă legă şi ce orizonturi largi s'ar puteă primi!

Inainte de toate fără de nici un caracter politic, dar absolut fără de caracter politic. Politica cea mai bună ce s'ar face ar fi cimentarea bunului gust în inimile tinerilor.

Imi închipui că se va găsi în fiecare oraş din cele amintite un domn profesor, care să se declare învoit cu o conducere atât de mulţumitoare. Imi închipui că-şi va da fiecare seama de marea importanţă ce ar rezultă dintr'o reuşită a acestor jocuri.

Ne vom creşte actori cu timpul din tinerii liceieni. Vor învăţă cum să pună în scenă mai bine, cum să păşească, cum se joace. Şi mâne-poimâne, când vor fi în mijlocul nostru, vor şti să conducă chiar reprezentaţii mai modeste.

Nu-mi fac prea multe iluzii, nu sunt prea idealist, când prezic o reuşită escelentă întregei întreprinderi, dacă vom începe-o.[1])

E rândul celor chemaţi să-şi facă datoria. Tineri elevi, cari cetiţi rândurile acestea, daţi-vă părerea: bună sau rea, trimiţând câteva şire Luceafărului. De asemenea D-Voastră, cari vă simţiţi chemaţi.

In România ar puteă prinde ideia fără de întârziere.

Tăcerea ar fi prea crudă. Nu pentru mine, ci pentru idee.

Şi acum pe lucru. E începutul anului şcolar.

Weimar, Sept. 1908. Horia Petra-Petrescu.

*

Filaret Musta episcop al Caransebeşului. Sinodul electoral al diecezei gr.-or. rom. a Caransebeşului, întrunit în ziua de 4 Octomvrie n., a ales episcop al Caransebeşului, în locul răposatului Nicolae Popea, pe arhimandritul Filaret Musta.

Noul episcop s'a născut la 20 Martie 1839 dintr'o familie preoţească. După terminarea liceului din Beiuş, a urmat facultatea juridică din Dobriţin şi a terminat facultatea teologică din Caransebeş şi Lipsca. După întoarcerea sa în ţară, a muncit ani îndelungaţi la facultatea de teologie din Caransebeş, mai întâi în calitate de profesor, apoi în calitate de director, — până la 1888. La 1892 a fost înaintat la demnitatea de arhimandrit.

Noul episcop a împlinit vârsta de 69 de ani.

*

Abecedar pentru analfabeţi. „Asociaţiunea" publică concurs, cu terminul de 15 Aprilie 1909, pentru cel mai bun Abecedar pentru analfabeţi, care se va premiă cu 100 cor. şi se va tipări în Biblioteca poporală a Asociaţiunii, plătindu-se autorului câte 40 cor. de coală de tipar.

Acest abecedar în împrejurările actuale, când ştiinţa de carte e o condiţie fundamentală a vieţii noastre naţionale, împlineşte o lipsă arzătoare în educaţia culturală a ţărănimii. Nădăjduim că învăţătorii noştri îşi vor da toată silinţa să pregătească o lucrare cât mai practică şi cât mai desăvârşită.

În iarna acestui an se vor încercă să se ţină, în cadrele Asociaţiunii, şi cursuri pentru instruirea analfabeţilor, — cursuri cari, în faţa evenimentelor din ţara noastră, sunt chemate să aducă cele mai mari foloase naţionale. Domnii protopopi, preoţi şi învăţători trebue să-şi ţină de datoria lor cea mai sfântă a muncî din răsputeri pentru aranjarea lor în cât mai multe comune.

*

[1]) Dar chiar şi noi avem dovezi, că s'a jucat cândva teatru din partea elevilor noştri. In 1826, de pildă, joacă clericii sem. metrop. din Blaj: „Egloga pastorală" de Tim. Cipariu şi se entuziasmează întru atâta încât adună 400 de fl. pentru o scenă. (Vezi T. T. Burada, Archiva Iaşi XVI. nr. 7 şi 8; „Transilvania", număr festiv, 1895 pg. 61.)

www.dacoromanica.ro

Jubileul unui liceu din Basarabia. La 25 Sept. n., liceul cel dintâiu din Chişinău (Basarabia) şi-a serbat, cu mare pompă, jubileul de 75 de ani de existenţă. Ceeace ne interesează mai mult în istoria acestui liceu e că chiar din primul an în liceu se învaţă şi limba moldovenească. Câţiva ani învăţarea limbei moldovene a fost obligatoare, apoi a devenit facultativă şi elevii erau liberi să înveţe limba moldovenească sau cea germană. Cum majoritatea elevilor erau moldoveni, — ei preferau să înveţe limba maternă şi nu cea germană.

Motivul pentru care s'a introdus în liceu învăţarea limbii moldovene erà că liceul aveà menirea să dea Basarabiei oameni ce vor ocupà funcţiuni publice şi, deci, în calitatea aceasta ei trebuiau să cunoască limba moldovenilor.

Pe timpul războiului din 1877/78 s'a suprimat în liceu învăţarea — şi facultativă — a limbii moldovene.

*

Ştiri. *Carmen Sylva,* regina României, publică în „Corierre della Sera" din Milano un foarte interesant articol asupra femenismului. Sunt, mai ales, preţioase cele ce scrie despre viaţa conjugală la Daci, „părinţii noştri".

* *„Nunta lui Figaro"*, celebra operă a scriitorului francez Caron de Beaumarchais (1732—1799), s'a reprezentat la 1 Octomvrie a 500-a oară, în teatrul naţional din Berlin. Pentru întâiaşdată s'a reprezentat la 14 Sept. 1790. În 1827 a ajuns prima sută de reprezentaţii, în 1877 a treia sută şi după 15 ani, în 1892, a patra sută.

* În acest număr publicăm un fragment din „Tragedia omului" de Emeric Madách, tradusă de dl Octavian Goga. Traducerea se va pune în curând sub tipar.

* *Reviste şi ziare.* În „Viaţa românească" din Iaşi, numărul 8 pe August, colaboratorul nostru dl Ioan Agârbiceanu publică o înduioşătoare schiţă „Fefeleaga", zugrăvind, cu măiestria-i cunoscută, viaţa chinuită a unui om necăjit. Mai remarcăm din sumarul bogat o nuvelă de M. Sadoveanu („O zi, ca altele") şi un studiu interesant de Octav. G. Lecca „Asupra originii şi istoriei Ţiganilor".

Numărul cuprinde, în afară de aceste bucăţi, poezii, cronică artistică, economică, internă şi externă, Miscellanea, Recensii, Revista revistelor (cuprinzând şi un răspuns la atacurile dlui N. Iorga), etc.

* În Craiova a început să apară, cu începere dela 1 Septemvrie, o revistă „Ecoul Pressei", urmărind ţinta de a face cunoscute cetitorilor, prin reproduceri din diferitele ziare şi reviste, mişcarea intelectuală şi politică dela noi şi din străinătate. Reproducerile nu sunt însoţite de nici un fel de comentar — aprobător sau desaprobător, — ci se lasă cetitorilor să judece ei oamenii şi faptele.

Directorul revistei e dl M. Andreescu. Red. şi adm. Craiova, str. Unirii 119. Apare de două ori pe lună.

Poşta Redacţiei.

D. Bl. Din „descrierea" d-tale cităm cele două propoziţii dela început.

Una scurtă: „Tăcere mormântală!!".

Apoi a două, lungă: „Sătuţul dela poala muntelui cu căsuţele lui mici şi sărăcăcioase alipite aproape una de alta şi învăluite 'n întunerec şi tăcere, pare o grămadă de ruine, în cari nu s'ar află nici o urmă de viaţă, pentrucă ţăranii osteniţi de munca zilei, dorm somnul dulce şi adânc al omului ce, pe lângă sărăcie mai fiind îngreunat cu alte zeci de năcazuri, munceşte din greu toata ziua pentru susţinerea sa şi a familiei, — căci altcum ar peri —, iar puţinele ciasuri de odihnă ale nopţii le foloseşte spre recrearea, ca aşa a doua zi cu puteri îndoite să se apuce iarăş de munca ostenitoare, — şi astfel nici într'o parte nu se aude nici o mişcare, nici un zgomot, ci toţi şi toate sunt în repaus".

Urmează alte două propoziţii tot atât de lungi — şi fără înţeles — şi descrierea „Miezul nopţii" e terminată. O singură îndrumare putem să-ţi dăm: să ceteşti mult, mult...

I. U. D-a. „Fericit": Subiect banal, povestit naiv.

D. S. S-a. „Din alte vremuri": Acelaş răspuns.

M. S. „Robul": Întreagă povestirea e clădită pe o întâmplare cu neputinţă. Desfăşurarea acţiunii e falşă şi nemotivată.

C. P. T.-mic. „Blăstăm": Subiect tratat de atâţia alţii: dragoste, crimă, beţie. Motivările psihologice lipsesc cu totul. Nuvela s'ar puteà termină şi mai puţin tragic, sau chiar cu bine, fără ca acest sfârşit să pară mai puţin motivat. Povestirea curge, altminteri, destul de uşor. Mai încearcă.

P. Pădureanu. Caţa. De primul sonet nu mai vorbim... În al doilea s'ar părea că din „toate dorurile în suflet scrise" ar vrea să tresară unul întrupat în versuri. Dar numai se pare. Strofele merg...

Poienar. Cernăuţi. Poezioarele nu pot fi „încoronate cu succes". Regretăm.

A. M. Observaţiile D-voastre sunt reale. E foarte adevărat că, în multe părţi, credinţa ţăranului faţă de „domnii" români e zdruncinată. Cazurile pe cari le povestiţi D-voastră sunt interesante. Păcat că n'aţi reuşit să le daţi o formă artistică.

N. R. Brăila. Din poeziile ce ne-aţi trimis putem reproduce, la acest loc, următoarele strofe:

Pe flori călcând, pe flori din lunci,
Imi pierd adesea calea...
Şi mi-o găsesc abia atunci
Când mă cuprinde jalea...

Iar când pe drumuri ostenit
Ajung întâiaoară,
Mă culc, visând, pe fân cosit,
La ochii de cicoare.

www.dacoromanica.ro

Poşta Administraţiei.

N. M. (Ab. 2730, Făgăraş). Abonamentul DV. e achitat până la 31 Dec. 1908.

T. Ş. (Ab. 2419). Am primit suma de 11 cor. şi vă mulţămim, convinşi că aveţi să vă împliniţi şi pe viitor promisiunea. Revista vă merge.

I. H. (Ponor.) Numerele reclamate Vi le-am trimis, fără a socoti ceva pentru ele.

C. P. (Ab. 2685). Am primit abonamentul pe 1907 şi 1908. Vă mulţămim.

Z. B. (Ab. 2066). Am primit abonamentul pe 1907 şi 1908. Mulţămite.

I. P. H. (Ab. 2079). Aţi achitat abonamentul până la 31 Dec. 1908.

I. N. (Ab. 2758). Am primit suma de 10 cor. Aţi achitat ab. până la 31 Dec. 1908.

I. B. (Ab. 2009). Ne încredem în promisiunea DV. şi aşteptăm până la 1 Noemvie.

G. P. (Ab. 2559, Bucovina). Aveţi dreptate. Cu suma trimisă, abon. DV. e achitat pe întreg anul 1908.

V. S. (Ab. 2710). Abon. DV. e achitat până la sfârşitul anului 1908.

I. O. (2139.) Achitat până la 31 Dec. 1908. Vă mulţămim.

Redactor: OCT. C. TĂSLĂUANU.

MINISTERUL DE FINANŢE

DIRECŢIUNEA DATORIEI PUBLICE ŞI A PENSIUNILOR

Datoria Publică. Tablou de numerile de rentă 5% amortibilă din **1903**, împrumutul de 185.000.000 lei, eşite la sorţi la tragerea dela **19 August (1 Septemvrie) 1908.**

Valoare nominală 953.000 lei. A 11-a tragere.

34 titluri a 5.000 lei: 161065, 161120, 161165, 161390 161499, 161577, 161614, 161691, 161888, 161961, 162066, 162129, 162239, 162307, 162334, 163082, 163106, 163365, 163876, 164351, 164449, 164514, 164563, 164740, 164990, 165040, 165675, 165790, 166527, 166642, 166664, 167019, 167036, 167212.

114 titluri a 2.500 lei: 139133, 139345, 139424, 139440, 139679, 139865, 140131, 140161, 140365, 140450, 140879, 140976, 141623, 142125, 142160, 142220, 142299, 142480, 142501, 142596, 142601, 142693, 142820, 143166, 143199, 143251, 143390, 143452, 143460, 143528, 143818, 144106, 144449, 145361, 145615, 146197, 146329, 146512, 147049, 147235, 147406, 148124, 148390, 148702, 148705, 148755, 148756, 148813, 148890, 149164, 149196, 149360, 149404, 149526, 149646, 149697, 149765, 149979, 150243, 150244, 150397, 150445, 150482, 150804, 150925, 151280, 151800, 151872, 152069, 152494, 153000, 153356, 153501, 153683, 153749, 154017, 154436, 154537, 154722, 155101, 155102, 155135, 155364, 155439, 155454, 155465, 155547, 156028, 156102, 156223, 156396, 156460, 156486, 156573, 156865, 157132, 157263, 157269, 157401, 157603, 158074, 158368, 158433, 158537, 158893, 159483, 159755, 159764, 159843, 159873, 160116, 160162, 160210, 160408.

285 titluri a 1.000 lei: 83194, 83416, 83581, 83647, 83833, 83851, 83942, 84077, 84808, 84919, 85046, 85156, 85191, 85491, 85660, 85709, 85745, 86239, 86558, 86740, 86811, 87399, 87782, 87873, 87911, 88532, 88706, 88727, 88744, 88951, 88986, 89115, 89340, 89767, 89782, 89972, 90070, 90136, 90169, 90205, 90308, 90337, 90409, 90461, 90791, 90942, 90981, 91210, 91748, 91757, 91809, 92183, 92510, 92700, 92749, 93345, 93355, 93441, 93667, 93848, 93858, 93901, 94362, 94567, 94842, 94995, 95064, 95174, 95178, 95747, 96873, 96982, 97346, 97471, 97569, 97782, 97951, 98092, 98432, 98437, 98706, 98769, 98851, 98953, 99042, 99166, 99422, 99872, 100523, 100645, 100753, 100868, 101026, 101467, 101491, 101608, 102220, 102267, 102333, 102433, 103014, 103016, 103038, 103040, 103262, 103427, 103728, 103937, 104170, 104192, 104507, 104703, 104779, 104790, 105850, 105933, 105965, 106760, 106929, 107004, 107024, 107351, 107482, 107682, 107690, 107933, 108083, 108127, 108330, 108356, 108430, 108451, 108780, 108817, 108884, 109537, 109601, 109714, 110042, 110083, 110250, 110255, 110305, 110339, 110383, 110669, 110772, 111651, 111704, 111720, 111814, 111879, 112114, 112186, 112259, 112331, 112426, 112455, 112464, 112468, 112533, 112781, 112982, 113159, 113193, 113712, 114410, 114875, 115017, 115152, 115216, 115705, 115733, 115822, 115923, 115994, 116120, 116192, 116228, 116447, 117140, 117494, 117575, 117905, 118058, 118085, 118338, 118366, 118731, 119099, 119351, 119643, 119705, 119978, 120021, 120782, 121053, 121282, 121510, 121583, 121615, 121737, 121842, 121852, 121881, 121893, 122400, 122536, 122538, 122968, 122969, 123102, 123131, 123173, 123750, 123816, 123884, 123905, 123911, 123998, 124455, 124805, 124980, 125237, 125502, 125866, 126145, 126173, 126604, 126866, 127064, 127129, 127453, 127462, 127665, 127706, 127756, 128572, 128611, 128706, 129727, 128941, 129377, 129784, 130163, 130454, 130950, 131070, 131137, 131408, 131874, 132048, 132090, 132097, 132119, 132141, 132241, 132349, 133311, 133719, 133866, 133989, 134091, 134533, 134715, 134745, 134803, 134896, 135269, 135401, 135596, 135856, 136292, 136411, 136497, 136632, 136795, 136930, 136948, 137570, 137985, 138025, 138045, 138055, 138709.

TIPARUL LUI W. KRAFFT ÎN SIBIIU.

www.dacoromanica.ro